

Јанко Муњић*

Оригинални научни чланак
УДК: 343.13:347.921.6
DOI: 10.46793/GP.1402.03M

СПОРАЗУМ О ТРОШКОВИМА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА – ПОЈАМ, СПОРНА ПИТАЊА И МОГУЋЕ ПРОЦЕСНЕ ЗЛОУПОТРЕБЕ

Рад примљен: 11. 07. 2023.

Рад исправљен: 21. 10. 2023.

Рад прихваћен за објављивање: 26. 10. 2023.

У позитивном кривичном процесном праву Републике Србије предвиђене су три врсте споразума које могу закључити јавни тужилац и окривљени и то: споразум о признању кривичног дела, споразум о сведочењу окривљеног и споразум о сведочењу осуђеног. Обавезни конститутивни елемент тих споразума, са изузетком споразума о сведочењу осуђеног, јесте и тзв. „споразум о трошковима кривичног поступка“. Аутор је у раду указао на одређене законодавне пропусте, односно потребу прецизирања и адекватнијег легислативно-техничког формулисања одговарајућих одредаба Законика о кривичном поступку. У том смислу, нарочит фокус је усмерен на право оштећеног на изјављивање жалбе против пресуде којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела, закључен између јавног тужиоца и окривљеног, са акцентом на право побијања ове пресуде у делу у коме је одлучено о трошковима кривичног поступка. Поред тога, посебан део рада је посвећен питању ослобођења окривљеног од обавезе плаћања трошкова кривичног поступка, као једне од могућности при закључењу споразума о трошковима кривичног поступка. Резултати спроведеног истраживања указују да је српски законодавац опсервирана питања могао, односно морао обрадити на примеренији начин, те су у завршном делу рада дате сугестије чијом би се имплементацијом у домаће законодавство постојећа решења подигла на квалитативно виши ниво.

Кључне речи: трошкови кривичног поступка, споразум о признању кривичног дела, споразум о трошковима кривичног поступка, процесне злоупотребе, ослобођење од плаћања трошкова кривичног поступка, право на правно средство, судска пракса.

* Судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу, munjicjanko@gmail.com.

I УВОД

Проблематика трошкова кривичног поступка убраја се у једну од најактуелнијих на домаћем правном подручју, премда правни писци годинама уназад покушавају да изнађу одговоре на питања која се у пракси могу јавити као спорна. Будући да је тешко изводљиво на једном месту обухватити све могуће дискутабилне ситуације, то се јудикатура, и поред мноштва радова написаних на ову тему, и даље суочава са одређеним битним пропустима. Са друге стране, нормативним решењима српског номотворца, посматрано кроз призму предметне тематике се, опште узев, не би могле упутити суштинске замерке, те би се могло констатовати да су коректно конципирана, као и да у битном не заостају у односу на она садржана у упоредном законодавству.

Пре готово декаду и по, наше законодавство је обогачено једним институтом који је одавно познат у страним законодавствима. Реч је о споразуму о признању кривичног дела. Када је у питању споразум о трошковима кривичног поступка, који је неизоставни елемент споразума о признању кривичног дела, као ширег и свеобухватнијег појма, ова тематика поприма квалитативно виши ниво, јер се јавља већи број недовољно разјашњених ситуација. Окосница рада јесу, дакле, трошкови нагодбе, нарочито посматрани кроз призму права оштећеног, која су, судећи по досадашњој судској пракси везаној за примену института нагодбе, у битном занемарена. Такође и неке бенефиције које окривљени начелно може уживати, попут ослобођења од обавезе плаћања трошкова кривичног поступка, у врло ниском проценту случајева могу имати практичну примену. То јест, више имају карактер декларативне прокламације, него што се *de facto* имплементирају у споразуме које закључују јавни тужилац и окривљени.

Напоследку, раније је било спорно да ли суд може одредити и неке издатке, попут судског паушала, изван оних о којима су се споразумеле странке које закључују споразум, или је везан споразумом, у смислу да му се избор сужава на просто прихватање или одбијање споразума. Доктрина, али и новији правни ставови изражени у одлукама највиших правосудних органа, претежу ка становишту о лимитираним овлашћењима суда при доношењу одлуке о споразуму, па и о трошковима кривичног поступка. У том погледу, ово питање се више не би могло окарактерисати као магловито, за разлику од претходна два, посебно када се ради о правном положају оштећеног при закључивању споразума о признању кривичног дела.

II ПОЈАМ, ПРАВНА ПРИРОДА И *RATIO LEGIS* СПОРАЗУМА О ТРОШКОВИМА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

У Законнику о кривичном поступку (у даљем тексту: ЗКП) предвиђена је могућност да јавни тужилац и окривљени закључе три врсте споразума (споразум о признању кривичног дела, споразум о сведочењу окривљеног и

Јанко Муњић, Споразум о трошковима кривичног поступка – појам,
спорна питања и могуће процесне злоупотребе (стр. 3-21)

споразум о сведочењу осуђеног), а све у циљу да не дође до покретања кривичног поступка или да се поступак брже и ефикасније оконча, уколико је већ покренут.¹ Када се ради о споразуму о признању кривичног дела и споразуму о сведочењу окривљеног, јавни тужилац и окривљени се, између осталог, споразумевају и о трошковима кривичног поступка, односно о томе да окривљени у целини или делимично плати настале трошкове, да буде ослобођен плаћања трошкова или пак, да трошкови падну на терет буџетских средстава.² Од фундаменталне је важности да јавни тужилац искаже флексибилност приликом закључивања предметних споразума, с обзиром на то да се окончањем кривичног поступка на основу споразума јавног тужиоца и окривљеног, нарочито ако до њега дође у фази истраге или по њеном окончању, знатно смањују трошкови поступка, јер не долази до суђења.³ У том погледу, посебно је значајан аспект економске исплативости, јер сем времена, овај начин решавања предмета штеди и новац пореских обвезника, смањујући трошкове поступка (трошкови заказивања поступка, трошкови вештачења, трошкови доласка окривљеног и сведока и др.).⁴ Уштеда која се тиме постиже може се искористити за решавање осталих предмета, али и за повећање плата носиоцима правосудних функција.⁵ Највећа погодност на страни окривљеног јесте то што може добити повољнији третман у погледу врсте, мере и распона казне или друге кривичне санкције, обуставу кривичног гоњења за једно или

¹ Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 72 од 28. септембра 2011., 101 од 30. децембра 2011., 121 од 24. децембра 2012., 32 од 8. априла 2013., 45 од 22. маја 2013., 55 од 23. маја 2014., 35 од 21. маја 2019., 27 од 24. марта 2021. - УС, 62 од 17. јуна 2021. – УС).

² Јавни тужилац може као једну од концесија да понуди окривљеном могућност ослобођења од плаћања трошкова кривичног поступка, тим пре што је посреди упрошћени поступак, са мањим трошковима његовог вођења. И. Илић, *Споразум о признању кривице у теорији, легислативи и пракси*, Зборник Правног факултета у Нишу, бр. 63, 2012, 416.

³ С. Јанковић, *Споразум јавног тужиоца и окривљеног о трошковима кривичног поступка*, Правни информатор: стручно-информативни часопис, год. 18, бр. 3, 2015, 51.

⁴ Реванур (*Sneha Revanur*) сматра да, бар када се ради о тлу Сједињених Америчких Држава, трошкови гоњења и осуђивања извршиоца кривичног дела везаног за наркотику могу достићи и до 70.000,00 долара, док би се тај износ у случају закључивања споразума о признању кривице редуковао до „свега“ 4.200,00 долара, што је један од разлога због кога се већина кривичних поступака решава овим путем. S. Revanur, *Examining the Costs and Benefits of Plea Bargaining in the United States*, <https://sneharevanur.medium.com/examining-the-costs-and-benefits-of-plea-bargaining-in-the-united-states-b744545e3f36>, датум посете: 30. 06. 2023.

⁵ М. Миловановић, *Споразум о признању кривице - pro et contra*, *Анали Правног факултета у Београду*, година LVIII, бр. 2, 2010, 418.

више кривичних дела која нису обухваћена споразумом или потпуно или делимично ослобођење од плаћања трошкова кривичног поступка.⁶

У погледу „споразума о трошковима кривичног поступка“ (посматраног кроз призму питања обрађених у делу рада под 4.) од посебног је значаја споразум о признању кривичног дела.⁷ У питању је институт који је озакоњен Законом о изменама и допунама ЗКП из 2009. године, а чија се суштина огледа у претходном преговарању о признавању кривичног дела између тужиоца и окривљеног и његовог браниоца и накнадном прихватању или неприхватању од стране суда постигнутог споразума између ових субјеката.⁸ У случају његовог прихватања од стране суда, кривични случај се коначно решава и без претходног проласка кроз бројне стадијуме и фазе редовног кривичног поступка, чиме се постиже његова ефикасност како у квантитативном, тако и у квалитативном смислу.⁹ Основни *ratio legis* института споразума о признању

⁶ И. Радивојевић, *Споразум о признању кривичног дела*, Правни факултет Универзитета у Нишу, мастер рад, 2016, 24.

⁷ По својој правној природи, споразум о признању кривичног дела представља *сагласност воља између странака у кривичном поступку сачињен у писаној форми који мора бити одобрен од стране суда*. У формалном смислу, споразум о признању кривичног дела може се дефинисати као *консенсуално решавање предмета кривичног поступка на основу одговарајуће сагласности воља странака о којој коначну реч даје кривични суд* (подвукао Ј.М.). Б. Станковић, *Споразум о признању кривичног дела*, Страни правни живот, год. 60, бр. 3, 2016, 132. У том смислу, споразум о трошковима кривичног поступка би се, у формалном смислу, али и по правној природи, могао одредити на сличан начин као и споразум о признању кривичног дела, само са ужим одређењем предмета око кога се странке саглашавају, с обзиром на то да представља његов обавезни саставни део.

⁸ Према неким проценама у Сједињеним Америчким Државама се чак и до 90-95%, како савезних судских предмета, тако и оних на нивоу појединачних држава, решава овим путем. А. Гргуревић, *Споразум о признању кривице – искуство САД*, Правни зборник, бр. 1, 2019, 84. Вид. фусноту 34.; Уп. „Према извештајима и укупним подацима које су јавна тужилаштва доставила у току 2018. и 2019. године, од укупно 41.679 оптужења у 2018. години споразумом о признању кривичног дела решено је 6.478 предмета, односно 15,54%. Анализа података која се односе на одлуке суда о поднетим споразумима указује да су они прихваћени у проценту од 90,37 %. /.../ Од укупно оптужених 40.637 у току 2019. године, споразумом о признању кривичног дела са тужилаштвима потписало је 5.971 односно 14,69%. Судови су прихватили споразуме у проценту од 89,91%.“ А. Петровић, *Споразум са тужилаштвом закључи 15 одсто оптужених*, <https://www.politika.rs/scc/clanak/472924/Sporazum-sa-tuzilastvom-zakljuci-15-odsto-optuzenih>, датум посете: 01. 07. 2023.

⁹ Пошто је сврха споразума о признању кривице да се избегне класично суђење, његовим закључењем ће се кривични поступак најчешће окончати у раним процесним фазама, а тиме ће се уједно знатно редуковати трошкови кривичног поступка. Због тога, у мање сложеним предметима, кад су трошкови мали, скоро незнатни, постоји могућност да тужилац предложи ослобођење окривљеног од плаћања трошкова поступка ако је слабог имовног стања. Оно што у пракси може да изазове недоумице

Јанко Муњић, Споразум о трошковима кривичног поступка – појам,
спорна питања и могуће процесне злоупотребе (стр. 3-21)

кривичног дела лежи у чињеници да он може довести до бржег окончања знатног броја кривичних предмета, а тиме и до смањења трошкова кривичног поступка,¹⁰ а да то не иде на штру законитости и правичности решавања конкретне кривичноправне ствари.¹¹ Надаље, одредбом члана 314. став 1. тачка 4. ЗКП је предвиђено да споразум о признању кривичног дела садржи „споразум о трошковима кривичног поступка“, док је одредбом члана 316. став 1. ЗКП прописано да ће суд решењем одбацити споразум ако, између осталог, не садржи податке предвиђене одредбом члана 314. став 1. ЗКП, а што може бити и споразум о трошковима кривичног поступка. Дакле, споразумом о признању кривице се, у смислу цитираних одредаба ЗКП, обавезно мора решити питање трошкова кривичног поступка.¹² За разлику од домаћег права, у коме је споразум о трошковима кривичног поступка облигаторни конститутивни елемент споразума о признању кривице, у законодавству Републике Словеније је предвиђено да се јавни тужилац и окривљени, у споразуму по коме окривљени признаје кривицу за сва или нека кривична дела за која га терете, поред осталог, могу споразумети и о трошковима поступка. Стога, у Словенији је споразум о трошковима само факултативан, тј. необавезан елемент споразума о признању кривице.¹³

јесте како да се тужилац и окривљени „договоре“ око ослобођења од трошкова кривичног поступка, које потом сноси суд. Вид. В. Ђурђић, *Странацки споразум о признању кривице у кривичном поступку*, Ревиија за криминологију и кривично право, вол. 47, бр. 3, 2009, 93; В. Турањанин, *Споразум о признању кривичног дела*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, докторска дисертација, 2016, 154.

¹⁰ Ова обострана калкулација захтева економски приступ разумевању споразума и његовог места у кривичном поступку на темељу претпоставки рационалног понашања обе стране у поступку. Постојање принципа рационалности је неупитно, јер окривљени покушавају минимализирати своју „штету“, а јавни тужилац жели максимизирати успех у решавању великог броја кривичних предмета, с обзиром на расположива финансијска средства и временска ограничења. К. Имамовић-Чизмић, А. Николајев, *Примјена основних економских принципа у кривичном праву – Примјер споразума о признању кривље*, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, година LXII, бр. 62, 2019, 653.

¹¹ С. Бејатовић, *Кривично процесно право: према Законику о кривичном поступку из 2011. године*, Службени гласник, Београд, 2016, 412.

¹² Како је пресуда донета на основу споразума осуђујућа пресуда, окривљени би, сходно општим правилима о накнади трошкова требало да их сноси. Ако јо окривљени слабог имовног стања, тужилац би могао да уговори и ослобођење од трошкова кривичног поступка, јер они не треба да буду препрека закључењу споразума. Задатак странака је да споразумом одреде ко ће сносити трошкове кривичног поступка, док ће формално одлуку о трошковима донети суд, када донесе пресуду на основу споразума о признању кривице.

В. Бајовић, *Споразум о признању кривице*, Ревиија за криминологију и кривично право, вол. 47, бр. 3, 2009, 325.

¹³ В. Јакулин, *Поједностављене форме поступања и кривичнопроцесно законодавство Словеније*, Ревиија за криминологију и кривично право, вол. 51, бр. 1, 2013, 42.

Споразум о сведочењу окривљеног, поред споразума о сведочењу осуђеног, представља варијанту „задобијања кооперативног сведока“, тј. представља основ да се исказ окривљеног лица користи као доказ оптужбе против других оптужених лица, односно реч је о другачијем номотехничком уређењу института сведока сарадника из ранијег ЗКП.¹⁴ Одредбом члана 321. став 1. тачка 4. ЗКП, прописано је да је обавезни елемент споразума о сведочењу окривљеног и „споразум о трошковима кривичног поступка“, док је одредбом члана 326. став 1. ЗКП прописано да решење о прихватању споразума о сведочењу окривљеног обавезује првостепени суд и суд правног лека „приликом доношења одлуке о трошковима кривичног поступка“.

Приликом споразумевања о трошковима кривичног поступка, било да се ради о споразуму о признању кривице или о сведочењу окривљеног, јавни тужилац треба да има на уму личне и породичне прилике окривљеног, те да сагледа у којој ће мери евентуално плаћање трошкова поступка довести у питање егзистенцију окривљеног и лица која је он у обавези да издржава. Са друге стране, интерес окривљеног је, поред изрицања блаже санкције од оне која би му била изречена након суђења, да буде бар делимично ослобођен плаћања трошкова поступка или да трошкови поступка у целини падну на терет буџетских средстава.¹⁵

¹⁴ С. Бејатовић, *op. cit.*, 422. Више о томе вид. у: С. Кнежевић, М. Ђукић, *Споразум о сведочењу окривљеног у кривичнопроцесном законодавству Србије*, Зборник радова "Национално и међународно право - актуелна питања и теме", 2017, 429-445; С. Кнежевић, М. Ђукић, *Сведочење окривљеног сарадника*, Правна ријеч: часопис за правну теорију и праксу, год. 17, бр. 63, 2020, 329-354; В. Турањанин, *Споразум о сведочењу окривљеног у кривичном процесном законодавству Србије*, Нова правна ревија: часопис за домаће, њемачко и европско право, бр. 2, 2012, 65-72; М. Ђукић, *Положај окривљеног сарадника у реформисаном кривичном поступку Републике Србије*, Одговорност у правном и друштвеном контексту: зборник радова са Међународне научне конференције 18. септембар 2020. године, Ниш, Србија, 2020, 389-405; В. Делибашић, *Споразуми јавног тужιοца и окривљеног*, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2015; В. Делибашић, *Споразум о сведочењу осуђеног*, НБП: Наука, безбедност, полиција: часопис Полицијске академије, год. 20, бр. 1, 2015, 47-65; Б. Бановић, В. Турањанин, *Споразум о сведочењу осуђеног у кривичном процесном законодавству Републике Србије*, Безбедност: часопис Државног секретаријата за унутрашње послове НР Србије, год. 56, бр. 2, 2014, 77-96; Б. Бановић, *Споразуми о сведочењу и сведок сарадник*, Правна ријеч: часопис за правну теорију и праксу, год. 9, бр. 33, 2012, 545-562; С. Бејатовић, *Споразуми јавног тужιοца и окривљеног и нови ЗКП РС*, Правни информатор: стручно-информативни часопис, год. 15, бр. 10, 2012, 48-55; С. Бејатовић, *Реформа кривичног процесног законодавства Србије и институт споразумевања јавног тужιοца и окривљеног*, Анали Правног факултета Универзитета у Зеници, год. 5, бр. 10, 2012, 203-222.

¹⁵ Више о споразумевању јавног тужιοца и окривљеног о трошковима кривичног поступка вид. у: С. Јанковић, *op. cit.*, 51-54.

III ДА ЛИ СПОРАЗУМ О ТРОШКОВИМА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА МОРА ДА САДРЖИ ОПРЕДЕЉЕНИ ИЗНОС ТРОШКОВА КОЈЕ ЈЕ ОКРИВЉЕНИ ДУЖАН ДА НАДОКНАДИ?

Облигаторни карактер предметног споразума не отклања недоумице у погледу тога око чега се тачно споразумевају јавни тужилац и окривљени, односно да ли споразум подразумева и сагласност у погледу тачног износа који је окривљени дужан да исплати оштећеном, или се пак ради само о оквирном консензусу у погледу трошкова поступка, који тек треба да се конкретизује у предстојећим процесним фазама.¹⁶ Прегледом литературе наишли смо на опречна становишта. Прва група аутора је становишта да је целисходно да се окривљени обавезе на плаћање трошкова кривичног поступка, јер се на основу прихваћеног споразума доноси осуђујућа пресуда, којом би ионако био на то обавезан. Будући да се у моменту закључења споразума не мора знати колики су трошкови поступка или се у том моменту то још увек не може утврдити, они препоручују да се у споразум унесе *клаузула да се окривљени обавезује да плати трошкове поступка у износу који суд одреди*.¹⁷ Тренутно преовладава друго становиште, а то је да се окривљени и јавни тужилац споразумевају око тачног износа који је окривљени обавезан да накнади, а да суд на располагању има само две могућности. Наиме, он може да прихвати споразум о признању кривичног дела, а тиме и договорени износ трошкова, или да одбије споразум због тога што сматра да је договорени износ трошкова непримерен.¹⁸

Спорно је да ли би требало омогућити суду да досуди други износ уместо уговореног, јер би у том случају окривљени, у смислу члана 319. став. 3. ЗКП у вези члана 314. ЗКП, могао побијати пресуду којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела, из разлога што се пресуда не односи на предмет споразума.¹⁹ Апелациони суд у Новом Саду је заузео став да судија за претходни поступак може обавезати окривљеног на плаћање паушала, премда то у споразуму није наведено. При оваквом закључивању суд је пошао од одредбе члана 315. ЗКП, којом је предвиђено да он одлучује о споразуму о признању кривичног дела, затим, од одредбе члана 314. став 1. тачка 4. ЗКП, из које произилази да је споразум о трошковима поступка саставни део споразума

¹⁶ „Кад је суд након што је пресудом по споразуму о признању кривичног дела окривљеног обавезао да плати одређени износ трошкова поступка, па потом решењем браниоцу по службеној дужности признао као трошкове само оне пред судом, а не и пред јавним тужилаштвом, повредио је одредбу члана 261. став 2. тачка 7. и став 4. ЗКП, те одредбу члана 438. став 2. тачка 2. ЗКП, јер су настали поводом поступка“. Н. Вуковић, *Трошкови кривичног поступка – критичка анализа узорка од 342 судске одлуке, I део*, CRIMEN, година XIII, број 1, 2022, 75.

¹⁷ В. Ђурђић, *op. cit.*, 93.

¹⁸ В. Турањанин, *Споразум о признању кривичног дела...*, *op. cit.*, 154.

¹⁹ *Ibid.*

о признању кривичног дела, а све у вези са чланом 261. став 2. тачка 9. ЗКП, којим је предвиђено да трошкови поступка обухватају и паушални износ за трошкове који нису обухваћени тачкама 1-8. Тако, суд је дошао до закључка да је судија за претходни поступак овлашћен да одлучује у оквиру споразума и о трошковима, тако да може обавезати окривљеног на плаћање паушала, иако то није предвиђено споразумом.²⁰ Са друге стране, Апелациони суд у Београду је био становишта да уколико се пресуда донета на основу споразума о признању кривичног дела и сам споразум разликују у погледу идентитета окривљеног и трошкова поступка, постоји апсолутно битна повреда одредаба кривичног поступка, па ће поменута пресуда из тог разлога бити укинута.²¹ Можда је по овом питању најрелевантнији став Врховног касационог суда да „када су се јавни тужилац и окривљени споразумели и о трошковима кривичног поступка, те је пресудом донетом по споразуму о признању кривичног дела окривљени обавезан и да плати тачно дефинисане трошкове (међу којима нису трошкови оштећеног), доношењем посебног решења по члану 262. став 2. ЗКП којим је усвојен захтев оштећеног и окривљени обавезан на накнаду и тих трошкова, повређен је закон, па је Врховни касациони суд уважавањем захтева браниоца одбацио захтев за трошкове поднет од оштећеног“.²² Из наведеног произилази да у пракси, нарочито новијој, претеже мишљење да суду не би требало допустити да досуди други износ трошкова уместо оног који су уговорили јавни тужилац и окривљени.²³

IV ДА ЛИ ОШТЕЋЕНИ ИМА ПРАВО ЖАЛБЕ НА ПРЕСУДУ КОЈОМ ЈЕ ПРИХВАЋЕН СПОРАЗУМ О ТРОШКОВИМА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА?

Нарочиту пажњу завређује право оштећеног да изјави жалбу на пресуду којом суд усваја споразум о признању кривичног дела закључен између окривљеног и јавног тужиоца, која дилема постаје специфично комплексна када се посматра кроз призму трошкова кривичног поступка. Поједини аутори основано истичу да оштећеног не треба испустити из вида приликом преговарања о трошковима, те да га, уколико је учествовао у поступку, треба позвати да истакне свој захтев, с обзиром на то да у трошкове поступка спадају

²⁰ Одговори кривичног одељења Апелационог суда у Новом Саду на спорна правна питања нижестепених судова, усвојени на седницама од 29. 10. и 30. 10. 2014. године, доступно у електронској правној бази *Paragraf Lex*.

²¹ Решење Апелационог суда у Београду Кж1 По1 14/12 од 29. 06. 2012. године, објављено у: В. Вучинић, А. Трешњев, *Приручник за примену Законика о кривичном поступку*, „Пословни биро“ доо, Београд, 2013, 300.

²² Пресуда Врховног касационог суда Кзз 279/2020 од 21. 05. 2020. године, доступно у електронској правној бази *Paragraf Lex*.

²³ Вид. Н. Вуковић, *op. cit.*, 71-72.

Јанко Муњић, Споразум о трошковима кривичног поступка – појам,
спорна питања и могуће процесне злоупотребе (стр. 3-21)

и нужни издаци оштећеног и његовог заступника.²⁴ Осим тога, склапање споразума о признању кривице нема за циљ само заштиту јавноправног интереса, већ оваква врста аранжмана странака мора пружити и адекватну заштиту права оштећеног лица.²⁵

Међутим, у судској пракси ствари стоје другачије. Као репрезент ове тврдње наводимо правноснажно решење Апелационог суда у Крагујевцу бр. Кж2 СПК-5/23 од 26.06.2023. године, које ћемо се потрудити да подробно обрадимо, те да студиозно аргументујемо супротан став, тј. да образложимо зашто би одговор на ову посебну хипотезу могао бити другачији од оног који претеже у литератури.²⁶ У диспозитиву наведеног решења Апелационог суда, одбијена је као неоснована жалба пуномоћника оштећеног изјављена против решења Вишег суда у Јагодини СПК бр. 6/23 од 31. 05. 2023. године.²⁷ Поменути решењем Вишег суда, одбачена је као недозвољена жалба пуномоћника оштећеног изјављена против пресуде Вишег суда у Јагодини СПК бр. 6/23 од 28. 03. 2023. године.²⁸

Након увода у хронологију тока поступка, следи ближи увид у појединости конкретног случаја. Поступак пред Апелационим судом отпочео је тако што је пуномоћник оштећеног благовремено изјавио жалбу против решења Вишег суда, и то због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 2. ЗКП, као и због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања из члана 440. ЗКП, са предлогом да Апелациони суд усвоји предметну жалбу, те да решење Вишег суда укине и врати првостепеном суду на поновно одлучивање. Пуномоћник је у жалби, поред осталог, навео да је првостепеном пресудом прихваћен споразум о признању кривичног дела, као и да је суд истом пресудом мериторно одлучио о свим битним питањима, подразумевајући под тиме и одлучивање о трошковима кривичног поступка. Позивајући се на одредбе члана 50. став 1. тачка 10. ЗКП и члана 433. став 4. ЗКП,²⁹ пуномоћник је закључио да је неспорно право оштећеног на

²⁴ В. Турањанин, *Споразум о признању кривичног дела...*, *op. cit.*, 154; Д. Јанковић, *Примена споразума о признању кривичног дела у судској пракси*, Билтен Врховног касационог суда, бр. 3/2014, *Intermex*, Београд, 2014, 170.

²⁵ Г. Илић *et al.*, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Друго измењено издање, Службени гласник, 2013, 667.

²⁶ Решење Апелационог суда у Крагујевцу бр. Кж2 СПК-5/23 од 26. 06. 2023. године, необјављено.

²⁷ Решење Вишег суда у Јагодини СПК бр. 6/23 од 31. 05. 2023. године, необјављено.

²⁸ Пресуда Вишег суда у Јагодини СПК бр. 6/23 од 28. 03. 2023. године, необјављено.

²⁹ Одредбом члана 50. став 1. тачка 10. ЗКП прописано је да оштећени има право да поднесе жалбу против одлуке о трошковима кривичног поступка и досуђеном имовинскоправном захтеву. Одредбом члана 433. став 4. ЗКП прописано је да оштећени може изјавити жалбу само због одлуке суда о трошковима кривичног поступка и о досуђеном имовинскоправном захтеву, као и да, ако је јавни тужилац преузео кривично

изјављивање жалбе против одлуке суда о трошковима кривичног поступка. Додао је да оштећени има могућност побијања одлуке о трошковима поступка једино изјављивањем жалбе против пресуде Вишег суда, што је и учињено, тако што је изјављена жалба у делу одлуке о трошковима којом је окривљени обавезан да оштећеном накнади трошкове у износу од 60.250,00 динара на име награде пуномоћнику оштећеног. Сматрајући да оштећеном припада право на надокнаду трошкова у троструко већем износу од оног који му је досуђен првостепеном пресудом, пуномоћник је истакао да је побијаним решењем Вишег суда ускраћено право оштећеног на изјављивање жалбе против одлуке суда о трошковима кривичног поступка, због чега је оно незаконито.

Апелациони суд је, дана 26. 06. 2023. године, одржао седницу већа, сходно члану 446. ЗКП, на којој је размотрио списе предмета, заједно са побијаним решењем Вишег суда. У образложењу своје одлуке, најпре је пошао од тога да је одредбом члана 319. став 1. ЗКП прописано да се одлука суда о споразуму о признању кривичног дела доставља јавном тужиоцу, окривљеном и његовом браниоцу, као и да је ставом 3. истог члана прописано да против пресуде којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела жалбу могу изјавити лица из става 1. истог члана, у року од осам дана од дана достављања пресуде, и то због постојања разлога из члана 338. став 1. ЗКП или ако се пресуда не односи на предмет споразума у смислу члана 314. ЗКП. Даље, по налажењу Апелационог суда, ограничен је број основа по којима се може изјавити жалба на пресуду о прихватању споразума о признању кривичног дела, и то: уколико дело које је предмет споразума није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности; затим, ако је кривично гоњење застарело или је дело обухваћено амнестијом или помиловањем, или постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење; те када нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио кривично дело које је предмет оптужбе (члан 338. став 1. ЗКП), као и када се пресуда не односи на предмет споразума (члан 314. ЗКП). Потом, Апелациони суд је поновио да је одлука о трошковима кривичног поступка, сходно члану 314. став 1. тачка 4. ЗКП и члану 316. став 1. ЗКП, обавезни део споразума о признању кривичног дела, те да се у цитираним одредбама не помиње могућност побијања пресуде којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела у погледу одлуке о трошковима кривичног поступка, изузев у случају када се пресуда не односи на предмет споразума.³⁰

гоњење од оштећеног као тужиоца у смислу члана 62. ЗКП, оштећени може изјавити жалбу због свих основа због којих се пресуда може побијати.

³⁰ О потреби рестриктивног тумачења основа по којима се може изјавити жалба на пресуду којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела вид. решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1 СПК-3/18 од 06. 07. 2018. године (необјављено). Предметно решење потврђује тезу да се жалба која претендује да буде усвојена мора базирати на неком од основа који су експлицитно наведени у закону. У супротном ће, како смо приказали, бити одбачена као недозвољена.

Дакле, окривљени и јавни тужилац се, као што је наведено у претходном делу рада, при закључењу споразума о признању кривичног дела обавезно споразумевају и о трошковима кривичног поступка, односно о томе да окривљени у целини или делимично плати настале трошкове, да буде ослобођен плаћања трошкова, или пак да трошкови падну на терет буџетских средстава. У конкретном случају, надлежни јавни тужилац и окривљени су се споразумели да окривљени сноси трошкове кривичног поступка, опредељена је и њихова висина, који споразум је прихваћен од стране суда, па је окривљени пресудом Вишег суда обавезан да надокнади трошкове кривичног поступка у назначеној висини. Из изнетог произилази да је суд наведеном пресудом одлучио и ко ће сносити трошкове кривичног поступка и колико они износе.

Независно од поменутог ограничења броја основа по којима се може побијати пресуда којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела, суд је апострофирао чињеницу да из одредбе члана 319. став 3. ЗКП недвосмислено произилази да жалбу на пресуду којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела може изјавити само лимитирани круг лица, односно то могу учинити само лица којима се доставља одлука суда о споразуму о признању кривичног дела, а то су: јавни тужилац, окривљени и његов бранилац. Неспорно је да оштећени, сходно члану 50. став 1. тачка 10. ЗКП и члану 433. став 4. ЗКП, опште узев, има право да изјави жалбу против одлуке суда о трошковима кривичног поступка. Ипак, из чињенице да је у ЗКП експлицитно и недвосмислено одређен круг лица која могу изјавити жалбу на пресуду којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела, међу којима није означен оштећени (при чему се одлука суда о споразуму не може побијати у делу у коме је одлучено о трошковима кривичног поступка, изузев у случају када се пресуда не односи на предмет споразума), произилази да оштећени у конкретном случају није једно од лица која су овлашћена на изјављивање жалбе против одлуке суда о споразуму о признању кривичног дела. У том смислу, Апелациони суд је закључио да је правилно поступио првостепени суд када је жалбу пуномоћника оштећеног одбацио као недозвољену.

Оно што би могло да оправда овакву одлуку Апелационог суда јесте чињеница да се у конкретном случају ради о својеврсном сукобу општег и посебног, те да *ratio legis* института споразума о признању кривичног дела (који се огледа и у чињеници да он може довести до бржег окончања знатног броја кривичних предмета и смањења трошкова кривичног поступка, а да то не иде на уштрб законитости и правичности решавања конкретне кривичноправне ствари),³¹ налажу другачије третирање права оштећеног на изјављивање жалбе против одлуке о трошковима поступка у овом специфичном случају. Конкретније, законодавац је свесно искључио ову могућност, са једне стране, тиме што је изоставио оштећеног из круга лица која могу изјавити жалбу против пресуде којом је суд прихватио споразум о признању кривичног дела,

³¹ Вид. фусноту 5.

док је, са друге стране, то учинио тако што није експлицитно назначио право оштећеног да изјави жалбу против одлуке суда о споразуму о трошковима кривичног поступка. У прилог другом случају иду аргументи да је право окривљеног да изјави жалбу против одлуке суда о трошковима поступка наведено на више места у ЗКП, те би га било логично поновити и на овом месту у циљу отклањања противречности, које се огледају у томе да су поред круга лица која су овлашћена да изјаве жалбу против пресуде којом суд усваја споразум о признању кривичног дела, децидирано наведени и основи по којима се ова одлука може побијати, а међу којима није назначена одлука суда о трошковима кривичног поступка.³²

Чињеница је да на овај начин оштећени бива ускраћен могућности да на било који начин утиче на висину трошкова поступка које је окривљени дужан да му надокнади.³³ Осим што је неправично, и што би се у извесној мери могло говорити о повреди права на правно средство у смислу члана 36. Устава Републике Србије,³⁴ овакав третман оштећеног у пракси може лишити значајних финансијских средстава која му могу основано припадати, а отвара се простор и за различите видове процесних злоупотреба.³⁵ Ово би могло бити

³² Уп. „Како законска одредба члана 433. став 4. ЗКП има карактер опште одредбе у жалбеном поступку, а одредбе које се односе на споразум о признању кривичног дела, укључујући одредбу члана 319. ЗКП су ужег карактера и на више места упућују на примену општих одредби ЗКП, сматрамо да би требало размотрити могућност ширег тумачења одредбе члана 433. став 4. ЗКП и исту применити и у случају права на жалбу оштећеног на одлуку суда о споразуму признању кривичног дела. /.../ Сматрамо да би наведено било основано посебно у случајевима, уколико је оштећени у поступку закључења споразума истакао имовинскоправни захтев или захтевао трошкове кривичне поступка, а о којима је и одлучено и представљају саставни део како споразума, тако и пресуде донете на основу тог споразума.“ Д. Јанковић, *op. cit.*, 170.

³³ Подсетимо да се оштећени, сходно чл. 319. ст. 1. ЗКП, не обавештава о пресуди којом је прихваћен споразум, те му често неће бити ни познато како је, односно да ли је суд одлучио о трошковима.

³⁴ Устав Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 98/2006 и 115/2021.

³⁵ У литератури се истиче да су неоправдани ставови који су повремено били присутни у јавности поводом овакве врсте аранжмана јавног тужиоца и окривљеног. Као аргумент се наводи недовољно разумевање природе споразума и његово погрешно поистовећивање са закулисним договорима који воде изигравању правде и основних начела кривичног поступка. Напротив, наглашава се да споразум представља строго контролисану процесну форму у којој, поред јавног тужиоца и окривљеног, партиципира и суд, и то активно и са децизивном улогом. Поред тога, суд има надзорна овлашћења у виду контролисања, како регуларности поступка који претходи коначној одлуци, тако и правилности и правичности саме пресуде. Г. Илић *et al.*, *op. cit.*, 673-674. Уп. „Крајња последица тога је да тужилац као извршно-судски орган постаје главни „пресудитељ” и стварни носилац власти кажњавања, док се инхерентне прерогативе суда у овом домену смањују. Тиме се фактички враћамо на озлоглашен инквизиторски систем у коме је исто лице и подизало оптужницу и одређивало казну. Стога не

нарочито опасно у ситуацијама, које су додуше у пракси изузетно ретке, када је окривљени на основу споразума са јавним тужиоцем, који је прихваћен од стране суда, у потпуности ослобођен од обавезе плаћања трошкова кривичног поступка.³⁶ Услед тога, сугестија аутора би била да законодавац размотри могућност проширења основа по којима се може побијати пресуда којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела, односно експлицитно навођење права оштећеног да побија ову одлуку у погледу трошкова. Тако је, рецимо, у црногорском законодавству изричито предвиђено право оштећеног да изјави жалбу против решења којим се споразум о признању кривице усваја.³⁷

Независно од *pro et contra* аргумената које смо представили у погледу права оштећеног на изјављивање жалбе против одлуке о трошковима садржане у пресуди којом је суд прихватио споразум о признању кривичног дела, неопходно је имати у виду да је Апелациони суд у Београду заузео јасан став по овом питању, бар када је у питању право окривљеног на изјављивање жалбе на одлуку о трошковима.³⁸ Премда се у конкретном случају није радило о праву оштећеног на изјављивање жалбе на одлуку о трошковима, из језичко-логичко-циљног тумачења сентенце из одлуке Апелационог суда може се закључити да је оштећени у истом положају као окривљени по том питању.³⁹ Једнако је значајан став Врховног касационог суда да „када су се јавни тужилац и окривљени споразумели и о трошковима кривичног поступка, те је пресудом донетом по споразуму о признању кривичног дела окривљени обавезан и да

изненађује да се у САД где се 95% случајева решава нагодбама тужилац преузео улогу суда па се све више говори о „тужилачком пресудитељском систему“ (*Prosecutorial Adjudication System*), у коме тужилац подиже оптужницу, одређује ко је крив, за које кривично дело и која му се казна треба изрећи. Све чешћа примена споразума у нашем праву, која се индиректно додатно подстиче поштравањем казни, прети да доведе до истог исхода претварајући јавног тужиоца у централну и најмоћнију фигуру кривичног поступка.“ В. Бајовић, *Тамна страна споразума о признању кривичног дела*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 1, 2019, 240.

³⁶ Објективно посматрано, мала је вероватноћа да ће суд одбити да прихвати споразум само због одлуке о трошковима поступка. Још су мање шансе да ће јавни тужилац свесно, тј. малициозно поступати на штету оштећеног. Ипак, требало би унапред искључити сваку могућност злоупотребе која би се *in abstracto* могла јавити.

³⁷ Вид. члан 302. став 10. Законика о кривичном поступку, *Сл. лист ЦГ*, бр. 57/2009, 49/2010, 47/2014 - одлука УС, 2/2015 - одлука УС, 35/2015, 58/2015 - др. закон, 28/2018 - одлука УС и 116/2020 - одлука УС.

³⁸ „Против одлуке о трошковима кривичног поступка садржане у пресуди којом се прихвата споразум о признању кривичног дела није дозвољена жалба“. Решење Апелационог суда у Београду Кж1 СПК 7/2017 од 21. 06. 2017. године, доступно у електронској правној бази *Paragraf Lex*.

³⁹ Сентенца из пресуде Врховног касационог суда Кзз 1027/2020 од 20. 10. 2020. године, доступна у електронској правној бази *Paragraf Lex*: „Не постоји законска могућност да се посебним решењем одлучи о обавези накнаде трошкова кривичног поступка садржаних у споразуму о признању кривичног дела који је прихваћен правноснажном пресудом“.

плати тачно дефинисане трошкове (међу којима нису трошкови оштећеног), доношењем посебног решења по члану 262. став 2. ЗКП којим је усвојен захтев оштећеног и окривљени обавезан на накнаду и тих трошкова, повређен је закон, па је Врховни касациони суд уважавањем захтева браниоца одбацио захтев за накнаду трошкова поднет од оштећеног“.⁴⁰

Коначно, оно што је забрињавајуће, а у овом контексту би се могло окарактерисати и као дискриминаторно, је правни став Врховног суда да парнични поступак не може служити за корекцију трошкова кривичног поступка. Наиме, странка се не може упутити на парницу у погледу трошкова кривичног поступка, иако су они имовинског карактера. Такође, одлучивање о трошковима поступка представља обавезан споредни предмет кривичног поступка, јер не постоји нека друга врста поступка у којима би се о њима могло одлучивати.⁴¹ Осим тога, одлука којом би се за расправљање трошкова упутило на парницу могла би се побијати захтевом за заштиту законитости, при чему би упућивање на парницу за трошкове кривичног поступка представљало беспотребно издвајање једног дела јединственог предмета суђења у посебан предмет суђења и његово изношење пред другу јурисдикцију, тј. стварање још једног самосталног спора.⁴²

V ОСЛОБОЂЕЊЕ ОКРИВЉЕНОГ ОД ОБАВЕЗЕ ПЛАЋАЊА ТРОШКОВА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА КАО ЈЕДНА ОД МОГУЋНОСТИ ПРИ ЗАКЉУЧЕЊУ СПОРАЗУМА О ТРОШКОВИМА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Као што смо на више места навели, окривљени и јавни тужилац се приликом закључивања споразума о признању кривичног дела, између осталог, споразумевају и о томе да окривљени у целини или делимично плати настале трошкове, да буде ослобођен плаћања трошкова, или пак да трошкови падну на терет буџетских средстава.⁴³ Тако, једна од могућности која им стоји на располагању када се ради о преговарању о сегменту споразума везаног за трошкове поступка, а која се често у литератури наглашава као један од бенефита споразума, јесте могућност да окривљени буде ослобођен обавезе плаћања трошкова поступка. Но, питање је да ли се и колико често се заправо ова могућност користи у пракси.⁴⁴ Имајући у виду резултате истраживања

⁴⁰ Пресуда Врховног касационог суда Кзз 279/2020 од 21. 05. 2020. године, доступно у електронској правној бази *Paragraf Lex*.

⁴¹ Н. Вуковић, *Трошкови кривичног поступка – критичка анализа узорка од 342 судске одлуке, II део*, CRIMEN, година XIII, број 2, 2022, 202-203.

⁴² *Ibid.*

⁴³ Вид. Н. Вуковић, *Трошкови кривичног поступка...I део*, *op. cit.*, 71-72.

⁴⁴ Сентенца из пресуде Врховног касационог суда Кзз 947/2018 од 10. 09. 2018. године, доступна у електронској правној бази *Paragraf Lex*: „Трошкови постављеног браниоца

спроведеног на подручју града Ниша, чијим узорком је обухваћено 430 предмета у којима је закључен и потврђен споразум о признању кривичног дела, или су вођени преговори за његово закључење у пракси Основног јавног тужилаштва у Нишу, у периоду од готово три пуне године, тј. од 01. 10. 2013. године, па до краја јула месеца 2016. године, очекивања окривљених да ће тужилац пристати на овакву врсту компромиса не би требало да буду нарочито охрабрујућа.⁴⁵ Наиме, резултати истраживања су указали да је до потпуног ослобођења окривљеног од обавезе плаћања трошкова кривичног поступка дошло само у једном предмету, што износи свега 0,26% од укупно испитаних узорака. Значајно је уочити да до било каквог попуштања није дошло у 21,09% случајева.⁴⁶ Парадоксалну ситуацију представља чињеница да су пресуде којима се прихвата закључени споразум о признању кривичног дела у коме је уговорено да се окривљени ослобађа обавезе плаћања трошкова поступка доношене у поступцима вођеним за кривична дела за која је прописана знатно виша казна затвора, те су последично и трошкови поступка били знатно већи у односу на трошкове поступака који се воде пред Основним јавним тужилаштвима.⁴⁷

Два су предуслова да би се ова могућност искористила, који се суштински свode на истовестан именитељ. Окривљени најпре мора да поднесе јавном тужиоцу неопходна уверења којима би се оправдало његово ослобођење од обавезе да надокнади трошкове поступка, која уверења потом јавни тужилац мора доставити суду приликом подношења споразума на прихватање.⁴⁸ Међутим, посматрано са аспекта анализираних пресуда, поступајући органи, по

не могу да падну на терет буџетских средстава суда када је споразум о признању кривичног дела прихваћен правноснажном пресудом којом је одлучено да трошкове поступка сноси окривљени“.

⁴⁵ И. Радивојевић, *op. cit.*, 52.

⁴⁶ И. Радивојевић, *op. cit.*, 63.

⁴⁷ „Из списка произилази да је у споразуму, који је окривљени закључио са Тужилаштвом за организовани криминал, наведено да саставни део споразума представља и договор да се окривљени ослободи дужности плаћања трошкова кривичног поступка из члана 261. став 2. тачке 1-6. и тачка 9. ЗКП. Поред тога, првостепени суд је обавезао окривљеног да надокнади трошкове поступка. С обзиром на изнето, евидентно је да се првостепена пресуда, у делу у коме је одлучено о трошковима кривичног поступка, не односи на предмет тог споразума“. Вид. решење Апелационог суда у Београду – Посебног одељења Кж1-По1. 14/12 од 26. 06. 2012. године и пресуду Вишег суда у Београду – Посебног одељења СПК-По1. 24/12 од 17. 05. 2012. године, објављени у: В. Вучинић, А. Трешњев, *op. cit.*, 300.

⁴⁸ В. Турањанин, *op. cit.*, 154.

свему судећи, нису у обавези да прихвате веродостојну медицинску документацију, већ дискреционо цене њену валидност.⁴⁹

Иначе, судови у пракси ретко користе ову могућност и када се ради о „класичним“ пресудама. Емпиријским истраживањем које смо спровели на локалном нивоу, у периоду од јануара до јуна 2022. године, обухватили смо 99 одлука кривичног одељења Основног суда у Крагујевцу и 37 одлука кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу. У свега три одлуке, што износи 4,08% од укупног броја анализираних одлука, окривљени је ослобођен обавезе плаћања трошкова поступка.⁵⁰ Дакле, ради се о механизму подршке окривљеном који се налази у егзистенцијално неповољним условима, који се у пракси јакo ретко користи, иако се у теорији неретко помиње као један од бенефита споразума о признању кривице. Увидом у садржину одлука, закључили смо да судови не захтевају нужно од окривљених да приложе документацију којом би оправдали статус на основу кога бивају повлашћени у виду ослобођења од предметне обавезе, већ да им каткад просто „верују на реч“, наравно, пошто имају јасну представу о особеностима сваког појединог случаја на основу непосредног увида у списе предмета, што даје легитимитет оваквој дискреционој одлуци,⁵¹ која није базирана на уверењима достављеним непосредно од стране окривљеног.⁵² Сматрамо да наведену праксу треба имати

⁴⁹ Вид. Решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1 СПК-2/19 од 16. 12. 2019. године (необјављено) и пресуду Вишег суда у Крагујевцу СПК-23/19 од 31. 10. 2019. године (необјављена).

⁵⁰ Вид. Решење Основног суда у Крагујевцу број 4К-553/21 од 14. 03. 2022. године (необјављено); решење Основног суда у Крагујевцу број 4К-511/20 од 02. 03. 2022. године (необјављено) и решење Апелационог суда у Крагујевцу број Кж1- 196/22 од 30. 05. 2022. године (необјављено).

⁵¹ Уп. „Окривљени, да би стекао могућност ослобођења од плаћања трошкова, мора поднети тужиоцу сва неопходна уверења за то“. В. Турањанин, Споразум о признању кривичног дела..., *op. cit.*, 154.

⁵² Тако, Основни суд у Крагујевцу је у решењу број 4К-553/21 од 14. 03. 2022. године ослободио окривљеног од дужности да накнади трошкове поступка, и то како трошкове унапред исплаћене из буџетских средстава суда, тако и трошкове унапред исплаћене из буџетских средстава јавног тужилаштва. Наиме, окривљени је у молби навео да је осуђен на вишегодишњу казну затвора, да је живео са његовом мајком која је болесна, стара (74 године) и која је корисник социјалне помоћи, да издржава малолетног сина од 12 година, као и да не поседује имовину. У образложењу одлуке суд је навео да је узео у обзир материјално стање окривљеног, односно чињеницу да му је у међувремену престао радни однос, да се налази на издржавању вишегодишње казне затвора, те чињеницу да је окривљени отац малолетног детета које станује са мајком окривљеног, која је повремени корисник социјалне помоћи (што се закључује из дописа ЦСР „Шумадија“), као и да окривљени не поседује имовину (што произилази из извештаја Пореске управе града Крагујевца), из чега произилази да би плаћањем трошкова, а с обзиром на њихову висину, била доведена у питање његова и егзистенција његове деце, те је одлучио да окривљеног ослободи од дужности плаћања трошкова поступка. Дакле,

у виду, премда се не ради о пресудама којима је прихваћен споразум о признању кривичног дела, већ о пресудама које судови уобичајено доносе у оквиру редовног поступања.

VI УМЕСТО ЗАКЉУЧКА – ПРЕДЛОЗИ *DE LEGE FERENDA*

Имајући у виду аргументе презентоване у раду, може се закључити да су нормативна решења у погледу трошкова кривичног поступка, посматраних кроз призму „споразума о трошковима кривичног поступка“, у домаћем ЗКП садржински коректно конципирана. Међутим, у пракси, може доћи до спорних ситуација које се не би могле окарактерисати као безначајне, при чему у неким специфичним случајевима може доћи и до флагрантних повреда законом, па чак и уставом, зајемчених права појединих кривичнопроцесних субјеката, прворедно оштећеног.

Стога, сумирајући резултате спроведеног истраживања, дајемо неколико предлога чијом би се имплементацијом у домаће кривично процесно законодавство постојећа решења несумњиво подигла на квалитативно виши ниво:

1) Оштећеног би, сходно члану 319. ЗКП, требало обавестити макар о одлуци о трошковима кривичног поступка садржаној у споразуму о признању кривичног дела и експлицитно му омогућити право жалбе на исту;

окривљени уз молбу није приложио било какву документацију која се односи на наводе садржане у молби, тј. која би исте поткрепила, већ је то суд закључио из документације и података који су се налазили у списима предмета. Оно што би, по мишљењу аутора, у оваквим ситуацијама могло бити спорно, је чињеница да се фактичко стање током поступка може изменити, те бити другачије од оног које је постојало у време подношења документације на којој се овакве одлуке базирају. Стога, требало би узети као валидну искључиво молбу уз коју је приложена „свежа“ документација која би поткрепила наводе садржане у истој. Уп. Решење Вишег суда у Крагујевцу Кж-105/21 од 15. 04. 2021 године (необјављено): „Што се тиче жалбених навода оца окривљеног да се окривљени ослободи од дужности накнаде трошкова поступка, односно да се исти „максимално смање“, Виши суд налази да је жалба и у овом делу неоснована. Ово стога што се таква одлука доноси тек након брижљиве анализе свих релевантних околности, на основу објективно утврђених чињеница о имовном стању окривљеног и његове обавезе за сопствено издржавање, па тек уколико се утврди да је однос имовинске масе и обавеза такав да након подмирења егзистенцијалних потреба не остане ништа, суд може ослободити окривљеног од дужности да сноси у целини или делимично трошкове поступка. То даље значи да се одлука о ослобођењу од плаћања ових трошкова мора заснивати на провереним чињеницама, а не на простом тврђењу окривљеног, односно његовог оца да нема имовине или да је зарада или имовина чланова његове породице ниска, будући да то није произвољна, нити дискрециона мера, већ се мора заснивати на чињеницама. Како у списима предмета о свему претходном нема података, то је правилна одлука првостепеног суда да окривљеног обавезе на плаћање трошкова кривичног поступка.“

2) Сматрамо да би било целисходно изричито прописати да суд нема право доношења посебног решења којим би одлучио о трошковима поступка о којима није одлучено у пресуди којом је прихватио споразум закључен између јавног тужиоца и окривљеног;

3) Требало би апострофирати да суд може прихватити споразум којим је окривљени ослобођен од обавезе плаћања трошкова поступка само уколико окривљени уз образложену молбу достави и валидну документацију новијег датума којом би били поткрепљени наводи исте. Такође, у пракси би чешће требало користити ову могућност, јер је тренутно на нивоу пукe прокламације која се малтене не примењује.

Janko Munjić*

AGREEMENT ON THE COSTS OF CRIMINAL PROCEEDINGS - DEFINITION, CONTENTIOUS ISSUES AND POSSIBLE PROCESSUAL ABUSES

Summary

The Republic of Serbia's positive criminal procedural law foresees three types of agreements that can be concluded between the public prosecutor and the defendant: an agreement on the recognition of a criminal offense, an agreement on the testimony of the accused, and an agreement on the testimony of a convicted person. The "agreement on costs of criminal proceedings" is an obligatory component of those agreements, with the exception of the agreement on the testimony of the convicted. In the paper, the author pointed out certain legislative omissions, namely the necessity for clarification and more sufficient legislative and technical formulation of the corresponding Criminal Procedure Code sections. In this regard, the focus is on the injured party's right to file an appeal against the judgment that accepted the plea agreement concluded between the public prosecutor and the defendant, with an emphasis on the right to challenge this judgment in the section where the costs of the criminal proceedings were decided. Furthermore, a specific section of the paper is devoted to the subject of relieving the defendant from the obligation to pay the costs of criminal proceedings, as one of the possibilities when concluding an agreement on the costs of criminal proceedings. The findings of the research

* Judicial assistant at the Court of Appeal in Kragujevac.

indicate that the Serbian legislator could or had to process the observed issues in a more appropriate way and suggestions were given in the final part of the paper, the implementation of which would raise the existing solutions to a qualitatively higher level. In this regard, suggestions were made in the last section of the paper, the implementation of which would elevate the existing solutions to a higher qualitative level.

Key words: *costs of criminal proceedings, plea bargain, agreement on the costs of criminal proceedings, procedural abuses, exemption from paying the costs of criminal proceedings, the right to a legal remedy, court practice.*